

Młoda Polska krakowska

*„A to Polska właśnie” –
Wyspiański jako krytyk
narodowych wad*

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

Komentarz do projektu *Młoda Polska krakowska*

Projekt scenariuszy lekcji *Młoda Polska krakowska* skoncentrowany został celowo i metodycznie wokół triady **miasto – twórca – dzieło**. Ważna jest w niej kolejność. Nauczyciel zaczyna od przedstawienia miasta (Kraków), by przejść do jego najważniejszego twórcy (Stanisław Wyspiański) i skończyć na krakowskim, ale jakże uniwersalnym polskim dziele (*Wesela*).

Cykl lekcji otwiera scenariusz *Mały i wielki zarazem – Kraków przelotem wieków zwierciadłem Młodej Polski* prezentujący Kraków jako najważniejszy ośrodek polskiego modernizmu. Na tę potrzebę nakręciłem specjalnie film pt. *Mały i wielki zarazem... Młodopolski Kraków* prezentujący miejsca, osoby, instytucje ważne w młodopolskim Krakowie, ale i pokazujący paradoksalność tego miasta – z jednej strony serce nowych nurtów, z drugiej mała prowincjonalna miejscina. Lekcję dopełniają: praca z tekstem prof. Anny Czabanowskiej-Wróbel, w której zwracam uwagę na kształtowanie analitycznego i syntetycznego myślenia oraz umiejętności przygotowujące do matury z języka polskiego, a sprawiające najwięcej problemów młodzieży (zagadnienia językoznawcze i dotyczące struktury tekstu) oraz działania twórcze uczniów, podczas których mają oni wejść w odpowiednie role – dziennikarza, historyka, poety, czy uczestnika internetowego czatu, by zaprezentować uroki młodopolskiego Krakowa.

Scenariusz drugi *Art Nouveau! Szlakiem krakowskiej secesji* dotyczy zjawiska secesji jako bardzo ciekawego, a zarazem niszowego kierunku w architekturze. Przygotowany przeze mnie film *Secesja w Krakowie*, traktuje nie tylko o zjawisku secesji, ale i oprowadza po miejscach w Krakowie, w których można dostrzec elementy Art Nouveau. Może być (zarówno zresztą jak dokument pierwszy) wykorzystany jako forma przygotowania do realnej wycieczki po mieście lub wirtualnego zwiedzania miasta. Bardzo ważnym dla mnie elementem filmu są pojęcia z zakresu architektury i historii sztuki oraz informacje o mniej znanych, a istotnych dla tożsamości miasta i kraju twórcach, czy instytucjach – m.in. architekcie Teodorze Talowskim czy Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”. Tworzą one świadomość zakorzenienia w dziedzictwie kulturowym i uczulają młodych ludzi na potrzebę jego ochrony.

Trzeci scenariusz *Biografia nie musi być nudna. Życie i twórczość Stanisława Wyspiańskiego* stanowi moją osobistą polemikę ze sposobem prezentowania biografii w szkole, który uważam za nużący i stereotypowy, ale i jest wyrazem przeświadczenia, że współczesna szkoła musi nadążać za życiem i twórczo wykorzystywać technologię informacyjno-komunikacyjną. Z życiem i twórczością Stanisława Wyspiańskiego młodzi ludzie zapoznają się przez fragment filmu oraz przygotowaną grę komputerową. Gra ma kilka poziomów, które prezentują konkretny obszar działalności twórczej artysty. Aby przejść do kolejnego poziomu, trzeba odpowiedzieć na pytania zamykające wirtualną prezentację określonego pola twórczości artysty. Ostatni poziom gry to pomost między scenariuszem trzecim a czwartym – uczeń otrzymuje do rozwiązania test z treści *Wesela*. Na końcu lekcji przewidziano twórcze zadania domowe przy użyciu przede wszystkim metod aktywizujących. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż rodzaj zadania nie jest narzucony - uczeń może wybrać jedno z dwóch zadań, co czyni go świadomym uczestnikiem procesu uczenia i kształtuje odpowiedzialność za podejmowane decyzje.

Scenariusz czwarty *A to Polska właśnie – Wyspiański jako krytyk narodowych wad. Uniwersalizm „Wesela”* jest ekspozycją ponadczasowości *Wesela* i jego narodowego charakteru. Lekcja przedstawia utwór Wyspiańskiego jak lustro, w którym odbijają się nasze narodowe wady, ale

i stanowi punkt wyjścia do postaw twórczych i badawczych – uczeń ma w pewnym momencie potraktować dzieło Wyspiańskiego jako punkt wyjścia do oceny współczesnej mu rzeczywistości (metaplan). Ma także zauważyć uniwersalizm *Wesela*, przyglądając się współczesnemu językowi i badając ślady obecności dramatu w związkach frazeologicznych języka współczesnego. Zadanie dla chętnych można wykorzystać jako indywidualizację pracy z uczniem zdolnym.

Przygotowane lekcje wpisują się w nowoczesne trendy w nauczaniu poprzez korelację ścieżek przedmiotowych. Warto zwrócić uwagę, że lekcje te mogą być przeprowadzone w szkole ponadgimnazjalnej nie tylko jako lekcje języka polskiego, ale i historii i społeczeństwa, wiedzy o kulturze czy historii sztuki. Wskazują na to odniesienia do treści nauczania z poszczególnych przedmiotów w każdym scenariuszu. Nawet lekcja dotycząca *Wesela* została pomyślana w taki sposób, aby mógł się do niej odnieść nauczyciel historii (wady narodowe a historia Polski). Dziedzictwo kulturowe zostaje w nich przedstawione wielostronnie – są to zabytki związane z miastem, ale także pamięć o artyście czy jego dziele.

Lekcje te odchodzą także od modelu nauczyciela podającego wiedzę na rzecz nauczyciela-animatora czy doradcy i uzupełniają warsztat nauczyciela o nowe narzędzia pracy i metody. Wykorzystane metody są przede wszystkim problemowe oraz aktywizujące. Widzimy więc w projektach nie tylko odczyt czy pogadankę, ale i burzę mózgów, elementy dramy czy grę decyzyjną. Materiał sprzyja indywidualizacji nauczania przede wszystkim z uczniem zdolnym.

Szczególne nacisk jako nauczyciel języka polskiego kładę na używanie nowoczesnych technologii, stąd w moich lekcjach dwa filmy, gra i pomysł stworzenia mema. Staram się używać komputera i mediów nie w sposób efekciarski, ale jako funkcjonalnych narzędzi ułatwiających komunikację z młodym człowiekiem. Nowoczesna technologia nie jest wrogiem szkoły i nie musi wpływać na obniżenie poziomu nauczania – wręcz przeciwnie, jej odpowiednie wykorzystanie staje się gwarantem dydaktycznego sukcesu ucznia, nauczyciela i szkoły...

„A to Polska właśnie” – Wyspiański jako krytyk narodowych wad

---

Czas trwania zajęć: 1 godzina

CEL LEKCJI:

zaprezentowanie problematyki narodowej „Wesela” i ekspozycja tekstu Wyspiańskiego jako uniwersalnego dramatu o narodowych wadach Polaków.

Podstawa programowa: ZP I.1.1), I.1.5,6), I.2.1), I.3.6), II.1.1,2), II.2.2,4), II.3.1,4), II.4.2), III.1.2,3,4).

Treści nauczania: z zakresu języka polskiego – spójna wypowiedź ustna i pisemna, uczestnictwo w dyskusji, praca z lekturą obowiązkową; z zakresu historii i społeczeństwa – kultura i historia społeczeństwa XIX-wiecznego.

CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- wie, jaką rolę odegrał Stanisław Wyspiański w kształtowaniu świadomości narodowej Polaków;
- potrafi nazwać i wymienić negatywne cechy Polaków, piętnowane przez artystę;
- potrafi skonstruować samodzielną, przejrzystą wypowiedź na temat uniwersalizmu „Wesela” i aktualności poruszanych przez Wyspiańskiego tematów;
- rozumie i potrafi zastosować związki frazeologiczne z „Wesela” w języku współczesnym.

METODY NAUCZANIA

Demonstracja, praca z tekstem, burza mózgów, metaplan, podobieństwa i różnice, symulacja.

FORMY PRACY

Indywidualna i grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Karty pracy, strona internetowa memy.pl

PRZEBIEG LEKCJI

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję od cytatu z „Wesela”:

POETA

Po całym świecie
możesz szukać Polski, panno młoda,
i nigdzie jej nie znajdziesz.

PANNA MŁODA

To może i szukać szkoda

POETA

A jest jedna mała klatka –
o, niech tak Jagusia przyzmknie
rękę pod pierś.

PANNA MŁODA

To zakładka
gorseta, zeszyta trochę przyciąśnie.

POETA

– A tam puka?

PANNA MŁODA

I cóż za tako nauka?
Serce – !–?

POETA

A to Polska właśnie.

2. Nauczyciel pyta uczniów, jaką problematykę zapowiada dialog Poety z Panną Młodą. Uczniowie odpowiedzą zapewne, że chodzi o „sprawę Polski”, czy „szukanie Polski”. Nauczyciel prezentuje więc dzieło Wyspiańskiego jako dramat, z którego możemy wyciągnąć wnioski także współcześnie – dramat o narodowych przywarach Polaków.
3. Nauczyciel rozdaje karty pracy i dzieli uczniów na kilka grup (**Karta pracy 1**). Zadaniem uczniów jest uważna lektura przygotowanych cytatów i wypełnienie metaplanu w części dotyczącej dzieła Wyspiańskiego i czasów współczesnych oraz prezentacja na forum klasy. Konieczne podczas prezentacji jest wykorzystanie cytatów jako argumentacji.
4. Uczniowie prezentują w grupach efekty swojej pracy.
5. Nauczyciel podkreśla aktualność dramatu Wyspiańskiego, proponując ćwiczenie: Co by było, gdyby...
Wyobraź sobie, że Wyspiański żyje dzisiaj. Czyje wesele byłoby najlepszym wydarzeniem, by zilustrować współczesną Polskę? Jakie postaci umieściłbyś/umieściłabyś jako bohaterów w swojej sztuce? Uzasadnij odpowiedź.
6. Po kilku minutach indywidualnej pracy, swobodne wypowiedzi uczniów.
7. Nauczyciel na końcu lekcji podkreśla, iż uniwersalizm „Wesela” przejawia się także w języku – wiele zwrotów weszło na stałe do współczesnej polszczyzny. Uczniowie wspólnie z nauczycielem wymieniają i wyjaśniają kilka takich związków frazeologicznych: („A to Polska właśnie”, złoty róg, chocholi taniec).
8. Nauczyciel zadaje zadanie dla chętnych: Stwórz mem, w którym wykorzystasz obecne we współczesnym języku cytaty z „Wesela” i odniesiesz je do współczesnych (po 1989 roku) wydarzeń politycznych, historycznych, osób, instytucji, miejsc lub do osobistej historii... Przygotuj się do trzyminutowej prezentacji swojego mema. (strona internetowa memy.pl)

KARTA PRACY 1.

S. Wyspiański, *Wesele* (fragm.)

„(...) tak by gdzieś het gnało, gnało,
tak by się nam serce śmiało
do ogromnych, wielkich rzeczy (...)”
a tu pospolitość skrzeczy,
a tu pospolitość tłoczy,
włazi w usta, uszy, oczy; (...)”
Poeta do Gospodarza

„Wyście sobie, a my sobie.
Każden sobie rzepkę skrobie”
Radczyni do Kliminy

„A, ja myślę, że panowie
duza by już mogli mieć,
ino oni nie chcom chcieć!”
Czepiec do Dziennikarza

„Taka szopka,
bo to nie kosztuje nic
potańcować sobie raz:
jeden Sas, a drugi w las”
Żyd do Dziada

„Wina ojca idzie w syna;
niegodnych synowie niegodni;
ten przeklina, ów przeklina –
ród pamięta, brat pamięta,
kto te pozakładał pęta
i że ręka, co przekłęta,
była swoja”
Dziennikarz do Stańczyka

„Oto naści twoje wiosło;
błądzący w odmętów powodzi,
masz tu kaduceus polski,
mąć nim wodę, mąć”
Stańczyk do Dziennikarza

„(...) kasjsim zabył złoty róg,
ostał mi się ino sznur”
Jasiek

„No, pan się narodowo bałamuci,
panu wolno – a to ładny krój –
to już było”
Żyd do Pana Młodego

„(...) ino kto by nos chcioł użyć
kosy wisom nad boiskiem”.
Czepiec

„To ich Lęk i Strach tak wzion,
Postyszeli Ducha głos:
Rozpion się nad nimi los.”
Chochół

Uzupełnij metaplan, odnosząc się do wad Polaków, które zauważył Wyspiański.
Zastanów się, jak jest dziś? Jakie mamy narodowe przywary i co zrobić, aby je zmienić?

JAK BYŁO ZA CZASÓW WYSPIAŃSKIEGO?	JAK POWINNO BYĆ?
DLACZEGO BYŁO TAK, JAK NIE POWINNO BYĆ?	CO MOŻNA BYŁO ZROBIĆ, BY ZMIENIĆ SYTUACJĘ?
JAK JEST DZISIAJ?	JAK POWINNO BYĆ?
DLACZEGO NIE JEST TAK, JAK POWINNO BYĆ?	CO MOŻNA DZIŚ ZROBIĆ, ABY ZMIENIĆ SYTUACJĘ?